

Йохана Спирн
ХАЙДИ

ЗНАНИ ДІТСЬКІ КНИГИ

51

Йохана Спери

ХАЙДИ

Превод Ваня Пенева

Мари Кърк

TRUD
СОФИЯ, 2009

Johanna Spyri
Heidi's Lehr- und Wanderjahre
Heidi kann brauchen, was es gelernt hat

- © Йохана Спири, автор, 2009 г.
- © Ваня Пенева, превод, 2009 г.
- © Мария Кърк, илюстрации, 2009 г.
- © Виктор Паунов, библиотечно оформление, 2006 г.
- © Дея Вълчева, художник на корицата, 2009 г.
- © Книгоиздателска къща „Труд“, 2009 г.

ISBN 978-954-528-934-7

ЕДНА ИСКУСИЯ
ЗА ДЕЦА И ЗА ТЕЗИ,
КОИЮ ОБИЧАТ
ДЕЦАТА

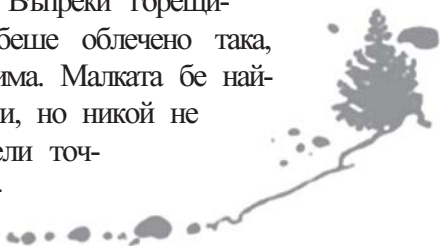
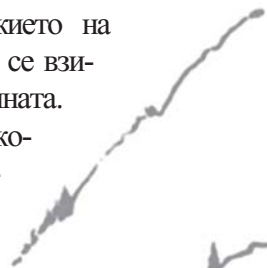

ГЛАВА I

На път към Алпица Йъи

От приветливото старо градче Майенфелд извежда пътека, която криволичи през зелени ливади с големи дървета и стига до подножието на планините, които, големи и строги, се взират от своите места към долината. Пътеката става все по-стръмна и скоро пътникът се изкачва на пасището, изпълнено с уханието на треви и планински билки, а после продължава право нагоре към Алпите.

По тази тясна планинска пътека, в едно слънчево юнско утро, се изкачваше едра, здрава на вид млада жена, повела за ръка малко дете, чието лице бе пламнало от силното слънце. Въпреки горещината момиченцето беше облечено така, сякаш беше люта зима. Малката бе най-много на пет години, но никой не би могъл да определи точно възрастта ѝ, защото беше на-

влечена с две, ако не и с три роклички. На всичкото отгоре бе увита с червен вълнен шал цялата, така че представляваше безформена фигура, обута в тежки, подковани с гвоздеи, туристически обувки, и с мъка се изкачваше нагоре в планината. Двете бяха вървели почти час, преди да стигнат до Дьорфли, селце, разположено на половината път към върха. Тук, почти от всяка къща – от прозорци, дворове и улички, им се обаждаха познати, защото младата жена беше пристигнала в родното си село. Но тя не се спря никъде, а пътьом отговаряше на поздравите и въпросите. Когато стигна до последната от разпръснатите къщурки, от вратата се чу весел женски глас:

– Почакай, Дете, ако си тръгнала нагоре, ще дойда с теб!

Дете спря. Момиченцето побърза да пусне ръката ѝ и седна на земята.

– Умори ли се, Хайди? – попита Дете.

– Не, само ми е горещо – отвърна то.

– Скоро ще стигнем. Потърпи още малко! Ако правиш по-големи крачки, след един час сме горе – окуражи я Дете.

От къщата излезе пълна, добродушна на вид жена и се присъедини към тях. Детето стана и тръгна след двете приятелки, които веднага подхванаха оживен разговор за жителите на Дьорфли и хората от околните селца.

– Накъде си тръгнала с това дете? – попита жената. – Сигурно е момиченцето на сестра ти, дете почина.

– То е – отговори Дете. – Водя го при Йохи. Ще го оставя при него.

– Какво? Искаш да оставиш детето при Алпицеца Йохи? Ти да не си се побъркала, Дете? Старият веднага ще те отпрати!

– Няма! Той е дядо на това дете и трябва да направи нещо за него. Досега малката живееше при мен, но мога да ти кажа, Барбел, че заради нея няма да изпусна добрата работа, която си намерих. Време е и дядото да се погрижи за внучето си.

– Е, ако беше като другите хора, да – потвърди пълничката Барбел. – Но ти го познаваш, нали? Какво ще прави с толкова малко дете? Пък и то няма да издържи при него! Къде ще почваш работа?

– Във Франкфурт – отговори гордо Дете. – Службата е чудесна. Господата бяха и миналото лято долу, в баните. Стаите им бяха на моя коридор и аз се грижех добре за тях. Още тогава ми предложиха да започна работа в дома им, но не можех да тръгна веднага заради договора, а сега са дошли пак и искат да ме вземат, и аз също искам, можеш да бъдеш сигурна.

– Не ми се иска да съм на мястото на детето! – провикна се Барбел и поклати глава. – Никой не знае какво прави старецът сам горе. С никого не поддържа връзка. По цяла година не стъпва в църква, а когато слезе в селото с дебелията си тояга, всички се отдръпват уплашено от пътя му. С тези дебели сиви вежди и рошава брада прилича на някой стар езичник.

– Дори и така да е – отвърна упорито Дете, – той е дядо на това дете и трябва да се погрижи за него. Надявам се, че няма да му стори нищо лошо, иначе той ще отговаря, не аз.

– Бих искала да знам – каза Барбел с любопитство – какво тежи на съвестта на стария, че седи самсамичък горе на пасището и не се среща с почти никого. Какви ли не работи се говорят за него, а ти сигурно знаеш нещо от сестра си, Дете?

– Разбира се, че знам, но не говоря. Кой знае какво ще стане, ако ме чуе!

Ала Барбел отдавна имаше голямо желание да узнае нещо повече за историята на Алпиєца Йохи. Местните хора избягваха да говорят за него, сякаш се страхуваха. Барбел отскоро се беше задомила в Дьорфли, преди това беше живяла долу, в Претигау, затова не познаваше добре миналото на хората от селцето и околностите. За разлика от нея Дете, с която бяха добри приятелки, беше родом от Дьорфли и бе живяла тук само до преди година. След смъртта на майка си беше слязла в баните Рагац и постъпила на служба като камериерка в големия хотел. Тази сутрин двете с детето бяха дошли от Рагац. До Майнфелд стигнаха с каручка, пълна със сено, карана от един познат на Дете. Барбел не искаше да изпусне чудесната възможност:

– Само от теб мога да науча истината, Дете, защото знаеш какво се е случило в действителност. Хората говорят какво ли не, но ти ще ми обясниш най-добре какво е станало със стария, та всички се страхуват от него, а той е намразил целия човешки род.

– Не знам дали винаги е бил такъв. Аз съм на двадесет и шест години, а той сигурно е минал седемдесетте. Не знам какъв е бил като млад! Ако съм сигурна, че каквото ти кажа няма да се разчуе из цялото село, ще ти разправа нещичко за него.

– Ама че си и ти, Дете! Какви ги говориш? – отвърна обидено Барбел. – Жрата от Претигау не са клюкари, а аз знам да си държа езика зад зъбите, когато е нужно. Хайде, разкажи ми, няма да съжаляваш!

– Е, добре, но ти си дръж на думата! – предупреди я Дете. Тя се огледа да не би детето да е наблизко и да чуе какво си говорят, но момиченцето го нямаше. Сигурно доста отдавна не следваше двете жени, но,

увлечени в разговора си, те изобщо не бяха забелязали кога е изостанало. Дете спря и се огледа. Пътеката правеше няколко извивки и от височината, на която бяха стигнали, можеше да се види чак до селцето. Хайди я нямаше.

– Ето я! – извика Барбел. – Погледни ей там! – каза тя като посочи с пръст доста настрани от пътеката. – Катери се по склона с козарчето Петер и козите му. Защо ли момчето е излязло днес толкова късно? Нищо, така дори е по-добре. Той ще се грижи за малката, а ти ще ми разправиш за стария.

– Петер няма да е особено затруднен – отбеляза доволно Дете. – За петте си години малката хич не е глупава. Отдавна съм забелязала, че си отваря очите и всичко разбира. Старият няма да има грижи с нея. Пък и той няма много работа, нали сега му останаха само двете кози.

– Нима някога е имал повече? – попита любопитно Барбел.

– Той ли? Да, разбира се, че е имал повече – отговори възбудено Дете. – Едно от най-хубавите стопанства в Домлешг е принадлежало на баща му. Бил е първороден син, имал е само един брат, тих и работлив младеж. Йохи обаче не искал да работи нищо, държал се като господар, кръстосвал околностите и дружал само с лоши хора, които никой не познавал. Проиграл на комар и пропилил целия имот. Когато научили за това майка му и баща му, скоро умрели един след друг от мъка. Брат му, който също останал без нищичко, тръгнал накъдето му видят очите и никой не знае какво е станало с него. А самият Йохи, когато не му останало нищо друго освен лошото име, също изчезнал. Отначало никой не знаел къде се е запилял, после се чуло, че станал войник и служил в Неапол. Минали дванайсет или

петнайсет години и един ден най-неочаквано Йохи се появил в Домлешг с едно невръстно момче, което искал да подслони при роднините си. Всички врати обаче се затворили пред него. Никой не искал да има нещо общо с такъв човек. Това го ядосало до толкова, че се заклел никога вече да не стъпва в Домлешг. Така дошъл в Дьорфли и заживял сам с момчето. За майката не се знае нищо, сигурно е починала скоро след раждането. Йохи имал малко спестени пари и дал момчето си на занаят. Тобиас изучи дърводелството и стана порядъчен човек, всички хора в Дьорфли го харесваха. Само че не се доверяваха на баща му. Говореше се, че е дезертирал от Неапол, защото лошо му се пишло – претрепал някого, и то не на война, нали разбираш, а при сбиване. Ние с него сме роднини, тъй като моята и неговата баба са сестри. Оттогава заживя сам на пасището, започнаха да го наричат Алпицеца Йохи.

– Какво стана с Тобиас? – попита възбудено Барбел.

– Чакай малко, ще ти кажа и това, не може всичко наведнъж – намръщи се Дете. – Значи, Тобиас работеше долу в Мелс, а когато се изучи, се прибра у дома си в Дьорфли и взе сестра ми за жена, нали знаеш, Аделхайд. Те отдавна се харесваха, а като се ожениха, заживяха много добре заедно. Но това не трая дълго. Само след две години, когато Тобиас помагал при строеж на къща, една греда паднала върху него и го оставила на място. А като го докараха такъв обезобразен вкъщи, Аделхайд толкова се уплаши, че получи ужасна треска и не можа да се оправи. И без това не беше много силна и често боледуваше. Пък и изпадаше в някакви особени състояния, та човек не знаеше сънува ли, или е будна. Само няколко седми-

ци след смъртта на Тобиас погребяхме и Аделхайд. И тогава всички хора нашир и надтъж заговориха за клетата съдба на младите. Кой тихо, кой по-високо разправяше, че това е заслуженото наказание за безбожния живот на Йохи, казаха го и на самия него. Дори господин свещеникът се опита да го убеди, че е дошло време да се разкае. Йохи обаче стана още по-мрачен и упорит и съвсем спря да говори с хората, пък и те отдавна го избягваха. По едно време се чу, че Йохи се е качил на пасището и изобщо е престанал да слиза в селото. Оттогава е там и живее във вражда с Бога и хората. Мама и аз взехме малкото дете на Аделхайд, тогава то беше само на годинка. А когато миналото лято мама умря и аз слязох да печеля хляба си в баните Рагац, взех малката със себе си и я дадох на старата Урсел да я гледа горе в Пфелферсдорф. Останах и през зимата в хотела, имаше достатъчно работа, нали мога да шия и да къпя. Рано напролет отново пристигнаха господата от Франкфурт, дето ги обслужвах миналата година, и предложиха да ме вземат с тях. Тръгваме още вдругиден и трябва да знаеш, службата е много добра.

– И сега си дошла да оставиш детето при стария? Чудя ти се на ума, Дете.

В гласа на Барбел прозвуча упрек.

– Какво искаш да кажеш? – разсърди се Дете. – Аз свърших моята работа, пък и не мога да взема със себе си във Франкфурт едно петгодишно дете!

– Аз съм дотук – спря се младата жена. – Тръгнала съм при козарката. Тя ми преде вълна през зимата. Е, сбогом, Дете, и бъди щастлива!

Барбел влезе в малка алпийска хижа от тъмнокафяво дърво, разположена близо до пътеката, в защитена от вятъра падина. Слава богу, че беше построена на такова място, защото изглеждаше толкова за-

паднала и порутена, че в нея беше опасно да се живее, когато фьонът¹ задуха с все сила над планините. В такива дни цялата хижа стене, вратите и прозорците тракат, изгнилите греди треперят и скърцат. Ако беше някъде горе на открито, някой ден със сигурност вятърът щеше да я събори.

В тази хижа живееше козарчето Петер, единадесетгодишно момче, което всеки ден събираше козите в Дьорфли и ги извеждаше на паша по планинските склонове, покрити с ароматни треви. Когато започнеше да се смрачава, Петер и бързоногите животинки хукваха с весели подскоци обратно към селото. Щом стигнеха първата къща, момчето изсвирваше пронизително с уста, за да го чуят всички и да дойдат да приберат козите си. Най-често идваха децата, защото не се бояха от кротките животни. През цялото лято това беше единственото време, когато Петер виждаше свои връстници; иначе си живееше само с козите. У дома го чакаха майка му и сляпата му баба, но тъй като сутрин излизаше много рано, а вечер се връщаше от селото чак след смрачаване, защото оставаше до късно да си играе с децата, Петер прекарваше вкъщи малко време. Виждаха го у дома само сутрин, докато изгълта набързо попарата от хляб и мляко, и вечер, докато хапне същото, преди да си легне. Баща му, когото навремето наричаха козаря Петер, защото като момче беше изпълнявал същата служба, бе загинал, премазан от паднало дърво. Майка му се казваше Бригита, но всички ѝ викаха „козарката“, а сляпата му баба беше позната на стари и млади просто като „бабата“.

¹Топъл и сух, обикновено силен и поривист вятър, който духа от планините – бел. ред.

Дете изчака малко, като се оглеждаше на всички страни дали децата и козите няма да се появят отнякъде, но като не ги видя, се изкачи по-нагоре, откъдето се откриваше хубава гледка чак до долината, и отново нетърпеливо се огледа наоколо. Двете деца се бяха отдалечили доста, защото Петер търсеше места, където растяха подходящи за козите храсти и треви; това бяха обичайните му сутрешни обиколки със стадото. В началото момиченцето се катереше с мъка след новия си приятел, като се задъхваше от горещината и тежките си неудобни дрехи. Без да се оплаква, то следваше Петер, който подскачаше весело по камъните с боси нозе, облечен само с къси панталони и ризка.

Изведнъж Хайди спря, седна на земята и набързо събу обувките и чорапите си. После скочи на крака, развърза дебелия червен шал, откопча рокличката, изхлузи я през глава и се зае с втората, защото леля Дете ѝ беше облякла празничната рокличка над всекидневната, за да не носи нищо по пътя. След миг старата рокличка тупна върху новата и детето остана само по лека долна ризка с къси ръкави. То се засмя и доволно размаха голите си ръчички. След това подреди внимателно дрешките си на купчинка и заскача щастливо след Петер като една от бързоногите му козички. Петер не беше обърнал внимание какво прави малката, но се засмя, когато я видя в новата ѝ премяна. Почувствало се най-после свободно и леко, момиченцето поведе разговор. Петер трябваше да отговори на цял куп въпроси, защото малката искаше да знае колко кози има в стадото, къде ходят и какво правят. Така децата най-после излязоха на височината край хижата и се появиха пред очите на леля Дете, която, щом ги зърна, веднага се развика:

– Хайди, какво си направила! Как изглеждаш само!

Къде са ти рокличките? Къде ти е шалът? И обувките, които ти купих специално за планината, и чорапите, които ти оплетох! Къде си ги захвърлила?

Детето спокойно показа с пръстчето си надолу:

– Там!

На тревата действително имаше купчинка, върху която се червенееше нещо – вероятно шалът.

– А ти, немирнице! – провикна се ядосано лелята. – Как ти хрумна тая глупост? Защо си съблече дрехите?

– Не ми трябва – отговори детето, което изобщо не изпитваше разкаяние.

– Колко си глупава, Хайди! – вайкаше се Дете. – Кой ще слезе сега да ги вземе? Дотам има най-малко половин час! Петер, я изтичай долу и ги донеси! Побързай, момче, не стой там и не ме зяпай така глупава като че ли си пуснал корени!

– И без това съм закъснял – отговори бавно Петер и не се помръдна от мястото си. С ръце в джобовете беше изслушал ужасното избухване на лелята.

– Не бързаш за никъде – извика сърдито Дете. – Ела тук, ще ти дам нещо хубаво. – И тя му показва едно лъскаво петаче, което заслепи очите му. Петер хукна направо по склона, като правеше огромни скокове, за кратко време стигна до захвърлените дрехи, стегна ги в здрав вързоп и така бързо се върна, че Дете бе принудена да го похвали и да му даде спечеленото петаче. Петер го мушна веднага в джоба си и на лицето му грейна широка усмивка. Не му се случваше често да се сдобие с такова богатство.

– Може да отнесеш дрехите до колибата на чичо Йохи и без това пътят ти е оттам – каза му Дете и се закатери по стръмния склон, който започваше веднага след колибата на козарката. Петер се съгласи на драго сърце. Момчето взе в едната ръка вързоба с

дрехи, в другата пастирската гега и тръгна след Дете. Хайди и козите тичаха и подскачаха весело край него. След около час шествието стигна в подножието на планината, където на едно възвишение беше построена хижата на Алпицеа Йохи – изложена на всички планински ветрове, но и цял ден огряна от слънцето. От това място цялата долина се виждаше като на длан. Зад хижата растяха три стари ели с гъсти, дълги, никога неподрязвани клони. Още по-назад планината се издигаше стръмно нагоре, минаваше през красиви, осеяни с пъстри цветя поляни и завършваше с високи, голи и самотни, сиви скали.

Старият Йохи си беше направил пейка пред къщата и сега, с лула в устата, положил ръце върху коленете си, спокойно наблюдаваше децата, козите и Дете, които се катереха по стръмния склон. Младата жена беше изостанала далеч зад децата и животните. Хайди стигна първа, тя отиде право при стареца, подаде му ръка и каза:

– Добър вечер, дядо!

– Ха! Какво значи това? – отвърна рязко Йохи и измери детето с дълъг, изучаващ поглед изпод рунтавите си вежди. Хайди също разглеждаше дядото, защото с дългата си брада и гъсти сиви вежди, сраснали се в средата, представляваше изключително интересна гледка. Междувременно Дете беше успяла да изкачи склона и сега застана до Петер, който мълчаливо чакаше да види какво ще се случи.

– Желая ви добър ден, чичо – проговори най-после Дете и пристъпи напред. – Водя ви детето на Тобиас и Аделхайд. Сигурно не го познахте, защото беше само на една годинка, когато го видяхте за последен път.

– Така, и какво ще търси детето при мен? – попита кратко старецът. – А ти – обърна се той към Петер, –

ти можеш да тръгваш с козите, и без това си закъс-
нял. И не забравяй да вземеш и моите!

Петер се разбърза и подкара стадото, уплашен от погледа на Йохи.

– Детето трябва да остане при вас, чичо – отгово-
ри Дете. – Смятам, че свърших достатъчно. Гледах
го цели четири години и сега е ваш ред да се погри-
жите за него.

– Така значи – промълви мъжът и хвърли остър
поглед към новодошлата. – Ами ако малката почне
да реве за теб и да хленчи, както постъпват всички
глупави дечица? Какво ще я правя тогава?

– То си е ваша работа – отвърна му сърдито Дете.
– Искам само да ви кажа, че и на мен нямаше кой да
ми обясни как се гледа толкова малко дете. Беше
само на годинка, когато остана на ръцете ми, а и имах
достатъчно работа около болната си майка. Сега оба-
че е време да почна да печеля, а вие сте единственият
роднина на детето. Ако не го искате, постъпете с него
както решите, но ще си носите отговорността, ако му
се случи нещо. Сигурна съм, че не желаете и този
грях да тежи на съвестта ви.

В раздражението си Дете каза повече, отколкото
трябваше. При последните ѝ думи Йохи се изправи и
я изгледа така, че тя отстъпи няколко крачки назад.
Но старецът само протегна ръка и проговори запо-
веднически:

– Върви си там, откъдето си дошла, и да не си
стъпила повече тук!

Дете не чака да ѝ се повтори.

– Е, тогава сбогом! Сбогом, Хайди! – рече тихо
Дете, обърна се и хукна като подгонена надолу по
склона. Беше така развълнувана, че не спря дори ко-
гато стигна селцето. Жителите на Дьорфли останаха
много учудени, като видяха, че Хайди я няма. Хора-

та познаваха Дете и знаеха чие е момиченцето и какво е станало с родителите му.

– Къде е детето? – питаха от всички врати и прозорци. – Къде остави малката, Дете?

– Горе, при Алпицеца Йохи – отговаряше недоволно тя – Да, при Йохи го оставих. Нали чухте!

Ядът ѝ се усилваше с всяка изминала минута, защото жените не преставаха да я укоряват:

– Как си могла да направиш такова нещо! Бедното дете! Толкова е малко и безпомощно, а ти я остави горе!

И пак, и пак:

– Бедното дете!

Дете тичаше с всички сили чак докато виковете най-после заглъхнаха зад гърба ѝ. Но съвестта ѝ не беше спокойна. На смъртното си легло майка ѝ бе поверила детето на нея. За да се успокои, тя си каза, че щом почне да печели добре, отново ще вземе детето при себе си. Дори се зарадва, че скоро ще бъде далече от всички, които ѝ отправяха такива тежки упреци и ще постъпи на добра и изгодна служба.